

(Можда би било боље написати – да је „покушао” да спречи?) Реч је о фусноти 104 на 121. страни.

Но, на тој истој страни, читамо да је у плану један нови светски поредак. И писац дневника задовољно додаје: „Ова ’блага вест’ ме надахњује надом да ћемо и ми Срби дахнути душом и прогледати, јер ми се чини да би Сједињене Европске Државе биле спас и за наш народ.”

То ми је нешто познато – додајем уморно, на крају текста.

Др Миливој С. НЕНИН
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за српску књижевност
neninlok@yahoo.com

ЛИРСКО ПУТОПИСАЊЕ ИВАНА НЕГРИШОРЦА

Иван Негришорац, *Олџегала Ока Негремана*, Лагуна – Фондација Група север, Београд – Нови Сад 2019

„С обзиром да је ово путописни роман, текстове треба читати с радом и тугом, с игривом нехајношћу и пуном сабраношћу, али и с енергијом слагања и противљења, будне контемплације и жестоке акције.”

(Из коментара једног анонимног доушника)

Петнаеста песничка збирка Ивана Негришорца, *Олџегала Ока Негремана*, сведочи о поетском континуитету, који је успостављен у књизи *Везници* (1990), од које као поетичке константе издвајамо: лиричност, високо комуникативни идиом, постапокалиптичну религиозност, елоквентност и ерудицију.

Потрага за миром, хармонијом и целовитошћу, и то од стања потпуног одсуства ових категорија до исихастичке хармоније и целовитости, од трагања за предметом поезије до потврде да она ипак треба да се бави онтолошким и узвишеним питањима, представља развојни пут песника Ивана Негришорца. Реч је о песнику који је у савременој српској поезији доживео најдрастичнију трансформацију поетике од крајњег пола (нео)авангарде према традиционалистичком исихастичком песничком изразу. Тако је Негришорац од песника „лома језика”, од техничких поступака усложњавања, необичавања и умножавања значења, доспео

до поезије која изражава celovitost, harmoniju, kontinuitet i sklad sa kulturnim i književnim nasleđem.

Novu zbirku, čija liriska uzvišena nalazimo u ciklusima „Na daleke pute“, „Član хора“, „Tamna svetlost“, „Obлаци и пепео“, а њену емотивно-лирску кулминацију у завршној песми „Ко је то у нама?“, читамо као лирско путописање. Са формалног аспекта, за ове стихове карактеристични су традиционални поетички поступци и лирски тон, честа опкорачења, наративност, сликовитост, рима и повремена онеобичена интерпункција којом се постиже експресивност и драматичност исказа.

Када је у питању религиозни аспект ових стихова, слично као и у претходним збиркама, песник и његова поезија доспели су у стање јединства са митопејски опеваним Свевишњим и Универзумом, и овде се сакрално изједначава са естетским. Певање на међи овоземаљског и оностраног наговештава могућност путовања и путописања у оба правца – и сагледавање и лица и наличја егзистенције.

Лирски субјекат поседује високу дозу емпатије према свету и његовим појавама. Како се крећемо кроз странице књиге, ово осећање нараста до димензија стапања „ја“ и „не ја“. Разумевање, саосећање и прихватање алтера (другог) и алијуса (другачијег) знак је просвећене перцепције, песникове потребе за хармоничним стапањем са Апсолутним. Кад кажемо алтер, мислимо на оно страно које се увек налази у пару, а у ком супротности функционишу као оне које се узајамно одређују и јачају једна другу. Алијус означава другачије које се налази ван категорија наше свести, а које има утопијски карактер. Док слике алтера имају вредност стереотипа или фигура, алијус представља утопијско-симболичке, евентуално митске позиције, које проналазимо у овим стиховима. Порицање индивидуалне аутономије лирског субјекта и његове издвојености представљају песникову артикулацију тежње за елиминацијом другости и доживљај смислености постојања у свим његовим облицима као једне целовите појаве одређене свепрожимајућим божјим планом. Сам песник у песми „Шарганске осмице. Тунел бр. 49“ ово стапање различитости изражава следећим стихом: „Па сам због тог поклапања и симетрије два света / Једноставно, спокојно срећан“.

За Негришорчево прихватање и разумевање света карактеристично је неколико појава. Као прво лирска духовност која се заснива на интуитивности, затим формиран став о страном ком долази у сусрет, елитна интелектуална селективност и непрекидно кретање. Лирски субјекат у овој поезији креће се кроз простор и кроз време, кроз овај и кроз онај свет. Кретање је с једне стране физичко, с друге духовно, ако је емотивно – а јесте, оно је уједно и прагматично, а углавном је и циљано, али са изненадним поентама. На путовања лирски субјекат полази стидљиво, обилазећи најпре ближе топониме а прелазећи с времена на време, зачу-

до, проходну границу према свету сенки, да би на крају у тај свет алијуса сасвим ушао и стопио се с визијом преминуле супруге у завршним стиховима песме „Ко је то у нама?“. Кад каже: „Ово сам / Ја, ово сам ти! / Ово си ти. / Ово си / Ја.”

„С обзиром да је ово путописни роман, текстове треба читати са радошћу и са тугом”, каже аутор на почетку књиге сакривен у скромни „коментар једног анонимног доушника”. То нас наводи да његово певање у овој књизи доживимо као путописање овог и оног света. Путовање је за песника духовно искуство, мада путује (према називу прве песме из ове збирке) „од немила до недрага”. Било да иде само ту негде близу – у Вишеград или Темишвар, било да оде у својим трагањима мало даље – до Прага, или још даље – у Париз, Торонто, Колорадо, Сан Франциско, Техеран, Исфахан, или стварно далеко, у Пекинг – свугде проналази за себе и човечанство релевантне саговорнике и у тим живим духовним сусретима са интелектуалним величинама доживљава спознајно искуство. Ова путовања обједињује потрага за одговорима на лична питања, унутрашња запитаност лирског субјекта и претходно формиран однос у менталном пртљагу. Путовање на онај свет праћен је вером у Божи наум и самопрекором због повремених сумњи.

У овим песмама кретање се одиграва и кроз време – у ширим цивилизацијским раздобљима или само у границама личне прошлости. Сећање је кретање које је у стању да превали велике удаљености. Да би се безбедно путовало овом димензијом, код Негришорца долази до срећног укрштања разума и емоције. Свевременост интелектуалног наслеђа изузетних појединаца прожима благонаклоност, поштовање, чак и љубав „без које ништа постојало не би” („Из које таме допире ова светлост”). Овако срећан спој као да ствара временске капсуле у којима се лирски субјекат смешта у ауру великих мислилаца и бива награђен предахом – као највећом наградом савременог живљења. Песника затичемо како седи на клупи са Рејмондом Карвером, пише писма у прошлост Хенрију Дејвиду Тороу и Ралфу Валду Емерсону, разговара са Пу Лиом или Ту Фуом. Таква путовања кроз време песник омогућује и својим поетским ликовима, који повремено превале и више од једног миленија како би размењивали „по коју паметну”, као у песми „У тихом разговору са страдалном браћом...”, у којој је Ту Фу, један од најзначајнијих песника кинеске династије Танг, мада припада осмом веку, присутан у разговору са Пу Лиом, последњим владарем из династије Ђинг и последњим кинеским царем из двадесетог века. На имагинарна духовна путовања полазе и актери ових наративних песама, као што, на пример, Свети Сава у часу пре своје смрти обиђе Јерусалим, Цариград, Несебар и Анадолију. И сам песник путује кроз време да би обишао пророчанске Делфе, трагичну Помпеју или средњовековни Мартин...

Двофазни процес путописања, који се према дефиницији састоји од путовања и писања, код овог песника постаје трофазни – садржи путовање, читање и писање, уз свепрожимајућу љубав која их обједињава. У *Ойлегалима Ока Негремана* путописни елементи су уједно интелектуалне координате и филозофски, књижевни и друштвени контексти који су за Негришорца огледала сопствених рефлексија и спрам којих се одређује – само изузетно уз помоћ ироније („Телевизијски ентузијазам. Фејсбук је мајка знања”), мада повремено полемички или критички („Ајфелов торањ, година 1889. Рођење модерне Европе из духа конструктивистичког лудила”). Тако ћемо се кроз стихове сусрести са песницима: Целалудином Румијем, Ту Фуом, Рејмондом Карвером, Јосифом Бродским, Хенријем Дејвидом Тороом, Ралфом Валдом Емерсоном, са царевима: Пу Лиом, Александром Великим или владарима нижег ранга, нпр. Матушем Чаком Тренчјанским. Песник се, с обзиром да се такви концепти налазе у песмама, нужно мора одредити спрам идејних концепата аболциониизма, конструктивизма, мистицизма, парсизма... и тако у овој збирци постаје врстан аналитичар идеја које потичу од античког периода све до 21. века.

Мотиви преминуле супруге се јављају негде од средине збирке, а затим су постепено све чешћи и сликовитији. Од песме „У тихом разговору са страдалном браћом...”, где „мртва супруга живе ми мисли шапуће” и поручује: „У животу непостојаном / Као кап росе покушај да сачуваш наш свет!”, до завршног циклуса „Грумен ваздуха”, који се бави темом умирања и, природно, у њему Миње има највише. У белинама између стихова осећамо пространства песникове чежње, носталгије, бола, али и малу, „мермером белог чела” подгрејану радост коју доносе имагинарни сусрети. Најинтензивније присуство ових мотива налазимо у песми „Ко је то у нама?”, која је посвећена Мињиним сенима и која се завршава потпуним ониричким стапањем овоземаљског и оностраног. Ова је песма овенчана Наградом „Ленкин прстен” 2019. године.

Све ово препоручује *Ойлегала Ока Негремана* за читање, јер то јесу песме достојне исканог благослова у стиховима: „Госпode, / Ако ми икада више / Снаге будеш дао / Да напишем по који стих / Нека то буду само речи / Достојне Твога благослова.” („У Московској цркви Троицко-Голенишчевој. Песник у молитви”).

Др Зденка Д. ВАЛЕНТ БЕЛИЋ
Универзитет Коменског у Братислави
Филозофски факултет
Докторске студије на Катедри естетике
zdenkavb@gmail.com